

Минск, 2018. 114 с. – URL: http://belaruspolicy.com/sites/default/files/articles/06.11.2018/2018_civil-society-belarus_ru.pdf. (дата звернення: 01.11.2020).

2. Гражданское участие в процессе принятия решений на местном уровне: примеры из практик в рамках Европейской недели местной демократии (ЕНМД) / Просветительское общественное объединение «Фонд им. Льва Сапеги», Европейская ассоциация по местной демократии – ALDA. Минск, 2015. 64 с.

3. Организация сотрудничества и проектной деятельности ПОО «Фонд им. Льва Сапеги» и ALDA. *Вестник самоуправления*. Минск. 2018. № 1. С. 4–11.

4. Кобаса М. В. Участие граждан в процессе принятия решений на местном уровне в Беларуси: состояние, опыт и перспективы. Минск : Медисонт, 2020. 96 с.

5. Сиваграков А. Сельские сообщества: потенциал саморазвития. Аналитические материалы и наблюдения, сделанные в ходе реализации проекта «Расширение экономических возможностей в сельской Беларуси». Минск, 2017. 95 с.

ЧИ Є МАЙБУТНЄ У МОНОФУНКЦІОНАЛЬНИХ МІСТ ДОНБАСУ?

К.М. Кісєльова, студентка 3 курсу факультету Економіки та менеджменту

Н.О. Подлужна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Скорочення промислового виробництва в Україні призвело до різкого зменшення потреби в електроенергії і як наслідок вугільна промисловість України зіткнулася з проблемою часткової втрати попиту на вугілля. При цьому, особливо гостро промислова криза негативно вплинула на соціально-економічний розвиток монофункціональних міст, суб'єкти господарювання яких спеціалізуються на виробництві вугільної продукції.

Серед українських вчених, які досліджують проблеми комплексного розвитку монофункціональних міст, є: В. Куліков, І. Склокіна [1], М. Ільченко, К. Кузіна [2], А. Доценко [3], І. Жабінець [4], Н. Васильєва [5]. Але невизначеними залишаються проблеми щодо встановлення особливостей комплексного розвитку монофункціонального міст в сучасних соціально-економічних умовах.

Таким чином, метою дослідження є виявлення проблем соціально-економічної розвитку монофункціональних міст України. Дослідження здійснено на прикладі шахтарського м. Добропілля Донецької області.

Визначено, що порушення благополуччя життя мешканців моно міст відбулось в період приватизації на Україні. При цьому, в Україні все ще

залишилася досить велика кількість таких мономіст. У результаті дослідження встановлено, що до моно міст можна віднести майже чверть від загальної їхньої кількості в Україні [6]. Встановлено, що монофункціональні міста являють собою відкриту, складну, цілісну територіальну суспільно-економічну систему, яка розвивається на базі однієї домінуючої галузі спеціалізації підприємств, організацій, установ, а також населення міста [7].

Отже, актуальним стає питання: «В чому ризики комплексного розвитку мономіст?» Визначено, що в таких містах все будується навколо одного промислового підприємства, якщо воно закривається, то і місту вижити складно. Окрім цього, промислові підприємства накладають свій відбиток на екологію, яка зазвичай має незадовільний стані на таких територіях.

Не завжди м. Добропілля було шахтарським містечком. За часів Радянського Союзу на території міста працював великий трубний завод державного значення, таких заводів в СРСР було всього п'ять. Також працювали деревообробні підприємства, ремонтно-механічний завод, заводи по виробництву мінеральної води та солодких газованих напоїв.

Економічна криза 90-х років, безграмотна приватизація підприємств, втрата ринків збуту на вироблену продукцію призвели до закриття і занепаду всіх заводів в Добропіллі. І саме тоді, на наш погляд, м. Добропілля перетворилося в монопрофільне шахтарське містечко.

На теперішній час основним платником податків до місцевого бюджету м. Добропілля є «Донбаська паливно-енергетична компанія «Добропіллявугілля» (далі – ДТЕК). Всі шахти і збагачувальні фабрики були взяті в оренду ДТЕК у 2010 р. строком на 49 років.

За 10 років ДТЕК інвестував в розвиток шахт біля 400 млн. дол. США, було реалізовано частину важливих технологічних проектів для розвитку підприємств. Завдяки цьому шахти можуть щороку відвантажувати на ТЕС «Центренерго» до 4 млн. тон вугілля.

Експорт електроенергії та вугілля з Росії і Білорусії призвів до зменшення попиту на подібні українські енергоносії. Вітчизняні шахти втратили ринки збуту на вугілля, а за вже відвантаженою продукцією для «Центренерго» виникла кредиторська заборгованість.

З середини березня 2020 р. «ДТЕК «Добропіллявугілля» призупинило свою роботу і вивело підприємство у простій, зменшився фонд заробітної плати шахтарів (виплати здійснювалися в розмірі окладу). Хвиля шахтарських протестів докотилася до Києва і змусила владу відреагувати на проблеми людей і міста в цілому. Міністерство енергетики розпочало роботу по створенню плану заходів виходу вугільної промисловості з кризи.

Недоотримання доходів ДТЕК призвело до несвоєчасної сплати податків до міського бюджету. Такі маленькі шахтарські містечка, як Добропілля, більш уразливі до будь-яких негативних змін на містоутворюючих підприємствах.

У результаті моніторингу показників виконання бюджету м. Добропілля за 9 місяців 2020 р. встановлено, що простій або закриття шахт, перетворять колись «чорну перлину Донбасу» (так називають місто за великі родовища

кам'яного вугілля, запасів якого вистачить більше ніж на 100 років) на місто без майбутнього.

Визначено, що до зведеного бюджету м. Добропілля за 9 місяців 2020 р. мобілізовано 360971,5 тис.грн. податків, зборів та інших неподаткових платежів. Надходження доходів без трансфертів склало 225705,1 тис.грн., або 69% програмних призначень [8]. Із державного бюджету отримано трансфертів у вигляді субвенцій 96617,7 тис.грн. – 71,5% програмних показників[8]. За рахунок субвенцій з державного бюджету фінансується освіта (заробітна плата педпрацівникам, НУШ, надання освіти особам з особливими потребами), медицина, частина соціальних виплат населенню.

Доходи загального фонду (без трансфертів) за 9 місяців поточного року склали 210522,1 тис.грн., або 94,1% планових призначень. Найбільшу питому вагу в загальному фонді займає податок на доходи фізичних осіб (80,9%). За звітний період надходження склали 170317,3 тис.грн. при планових призначеннях 184270,5 тис.грн., або 92,4% [8]. Невиконання плану пояснюється недонадходженням коштів від основного бюджетоутворюючого підприємства міста – ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля», в зв'язку з простоем шахт, від бюджетних установ та фізичних-осіб підприємців. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року надходження податку зменшилося на 3,6%.

Податок на майно в частині плати за землю також є одним з основних джерел надходжень до бюджету. За 9 місяців поточного року до бюджету м. Добропілля надійшло 9952,8 тис.грн. при плані 10091,1 тис.грн., або 98,6% у зв'язку з прийняттям Закону України від 30.03.2020 № 540- IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)».[9] В порівнянні з аналогічним періодом минулого року надходження плати за землю зменшилися на 842,6 тис.грн., або на 7,8%. [8]

Слід зазначити ,що початкові показники доходів і видатків місцевого бюджету були переглянуті в сторону зменшення. Недоотримали фінансування практично всі бюджетні установи, що призвело до скорочення потреб.

В жовтні 2020 р. КМУ задовольнив пропозицію ДТЕК про повернення шахт м. Добропілля в підпорядкування держави і розірвання договору оренди. Над містом нависла загроза закриття шахт, що для мономіста є небезпечним. У результаті дослідження встановлено, що вирішити проблему місту самотужки не можливо. Отже, виникає необхідність негайного втручання уряду в формування програм соціально-економічного розвитку шахтарського містечка і ефективної регіональної політики.

Перші кроки вже зроблені - це створення акціонерного товариства з участю державних вугледобувних підприємств і ПАТ «Центренерго», відповідне розпорядження №1215 від 5 жовтня 2020 р. оприлюднено на сайті уряду 6 жовтня. Маємо надію, що таким чином добропільське вугілля знайде постійний ринок збуту і понад 7000 шахтарів не залишаться без роботи.

Література

1. Куліков В., Склокіна І. Промислові мономіста: риси, історія, обриси майбутнього [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/novi-knizhki/2435-volodimir-kulikov-irina-sklokina-promislovi-monomista-risi-istoriya-obrisi-majbutnogo>
2. Ільченко М., Кузіна К. Праця, виснаження та успіх: промислові мономіста Донбасу. – Львів, 2018 р.-с.241.
3. Доценко А.І. Основні напрями соціально-економічного розвитку малих монофункціональних міст України // Український географічний журнал .- 2011.-№1-с.51-55
4. Жабінець І.М. Удосконалення механізму регулювання ринку праці монофункціональних міст України // Автореф. дис.. к.е.н. – К.: РВПС України, – 2009, – 19 с.
5. Васильєва Н.В. Науково-методичні засади удосконалення механізму соціально-економічного розвитку монофункціональних міст України // Автореф. дис... к.е.н. – К.: РВПС України, 2008, – 20 с.
6. Доценко А. «Чим «дихають» мономіста»[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://glavcom.ua/columns/andocenko/chim-dihayut-monomista-456639.html>
7. Рішення «Про затвердження Стратегії економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року» від 25.09.2008 №24/10 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/TM035467>
8. Офіційний веб-сайт Добропільської міської ради [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mrd.gov.ua/ekonomika-ta-finansy/7694-pro-vikonannya-zvedenogo-byudzhetu-m-dobrop-lya-za-9-m-syats-v-2020-roku>
9. Закон України від 30.03.2020 № 540- IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)»[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>